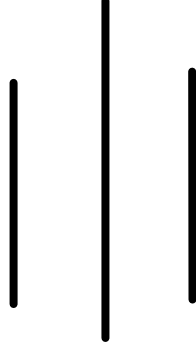

हार्डड्रोपावरको निर्माणले माभी समुदायमा पारेको प्रभाव
एक समाजशास्त्रिय अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत
स्नातकोत्तर तह उपाधिको आंशिक आवश्यकता
परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत गरिएको शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता

जयन्द्र ठकुल्ला

क्याम्पस रोल नं. २९७

रजिष्ट्रेशन नं. ६-२-३२७-७९४-२००७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय समाजशास्त्र केन्द्रिय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाण्डौ

२०७१

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
समाजशास्त्र केन्द्रिय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाण्डौ

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि मेरो निर्देशन तथा सुपरिवेक्षणमा जयन्द्र ठकुराले “हाईड्रोपावरको निमाणले माभी समुदायमा पारेको प्रभाव एक समाजशास्त्रिय अध्ययन” विषयमा यो शोधपत्र तयार गरेको प्रमाणि गर्दै उक्त शोधपत्रको अन्तिम मूल्याङ्कनका लागि मुल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७२/१२/१४

.....

पोषण दहाल

शोध निर्देशक

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
समाजशास्त्र केन्द्रिय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाण्डौ

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि जयन्द्र ठकुल्लाले प्रस्तुत गर्नु भएको “हाईड्रोपावरको निमाणले माभी समुदायमा पारेको प्रभाव एक समाजशास्त्रिय अध्ययन” विषयको शोधपत्र उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

शोध निर्देशक

पोषण दहाल

बाह्य सुपरीवेक्षक

राम बहादुर के.सी.

विभागीय प्रमुख

प्रो. डा. तुल्सिराम पाण्डे

मिति : २०७२/१२/१४

कृतज्ञता ज्ञापन

“हाईड्रोपावरको निमाणले माझी समुदायमा पारेको प्रभाव एक समाजशास्त्रिय अध्ययन” शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक प्रयोजनका निम्ति गरिएको एक अध्ययन हो । अनुसन्धान कार्य एक कठिन, गहन र संवेदनशील विषय हो । यो शोध कार्य को लागी मैले धेरै महानुभावहरुको सहयोग प्राप्त गरेको छु ।

यस अध्ययनका क्रममा आफ्नो अमूल्य र व्यस्त समयको बाबजुत पनि समय जुटाएर सल्लाह र निर्देशन दिनु हुने मेरो गुरु एवं शोध निर्देशक श्री पोषण दहाल ज्यू प्रति म हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । त्यसैगरि मलाई सुभाष सलाह दिनुहुने सम्मपूर्ण माथिहरुलाई धन्यवाद दिन चाहान्छु ।

समाजशास्त्र केन्द्रीय विभागका प्रमुखप्रो.डा.तुल्लिराम पाण्डे लगायत आदरणीय सम्पूर्ण गुरुहरु, विभागका सम्पूर्ण कर्मचारीहरु साथै मेरो अध्ययनका क्रममा विभिन्न सन्द्रभसामाग्रीहरु उपलब्ध गराउने त्रि.वि.पुस्तकालयका कर्मचारीहरु प्रती म कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

तथ्याङ्क संकलन गर्दा आफ्नो महत्वपूर्ण समय मलाई दिएर सहयोग गर्ने श्रीकृष्णगण्डकी गा.वि.स. परिवारका साथै श्रीकृष्णगण्डकी गा.वि.स. वडा नं. ८मा वसोवास गर्ने सम्मपूर्ण माझी परिवारलाई धन्यवाद दिनचाहन्छु । उहाँहरुको सहयोग ले मात्र मैले शोधपत्रको लागी आवश्यक प्रर्ने तथ्याङ्क संकलन गर्न सकेको हुँ त्यसैले उहाँहरु प्रती पुनः आभार प्रकट गर्न चाहान्छु ।

अन्त्यमा यो शोधपत्र तयार गर्दा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रुपमा रहेर हरेक क्षेत्रबाट सहयोग पुऱ्याई दिनु हुने सम्पूर्ण महानुभावहरु प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

जयन्द्र ठकुल्ला

विषय सुची

अध्याय एक :अध्ययनको परिचय	१-९
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	३
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	६
१.४ अध्ययनको महत्व	६
१.५ अवधारणात्मक ढाँचा	७
१.६ अध्ययनको संगठन	८
अध्यायदुई : पुर्व साहित्यको समीक्षा	१०-१४
२.१ माभी जाती सम्बन्धी अध्ययन	१०
२.२ उद्बिकास सम्बन्धी अध्ययन	१२
२.३ विकास र परिवर्तन सम्बन्धी अध्ययन	१३
अध्यायतीन : अध्ययन विधि	१५-१८
३.१ अध्ययन क्षेत्र छनौटको औचित्य	१५
३.२ तथ्याङ्कको स्रोत एवम प्रकृती	१५
३.३ अनुसन्धानको ढाँचा	१६
३.४ अध्ययनको इकाईसमग्रता र नमुना	१६
३.५ तथ्याङ्क संकलन विधि	१६
३.५.१ अर्न्तवार्ता	१६
३.५.२ बिषेश ब्यक्ति संगको अर्न्तवार्ता	१७
३.५.३ अवलोकन विधि	१७
३.६तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण	१८
३.७अध्ययनको सीमा	१८

अध्याय चार :माभी जातिको पेशागत अवस्था १९-२७

४.१ आयश्रोतका लागी माभी समुदायको संलग्नता	१९
४.१.१ माभी जातीले अपनाएका ब्यापार व्यवसायहरु	२१
४.१.२ माभीहरुको माछा मार्ने पेशामा सहभागीता	२२
४.१.३ डुंगा व्यवसाय	२५
४.१.४ पशुपालन	२६
४.१.५ वैदेशिक रोजगार	२७

अध्यायपाँच :माभी जातीको आर्थिक अवस्था २८-३२

५.१ वार्षिक आर्थिक कारोवार र वचत	२८
५.२ इन्धको प्रयोग	२९
५.३ जमिनमा माभी समुदायको पहुँच	३०
५.४ घरको बनोट तथा संरचना	३१

अध्याय छ : माभी जातीहरुको सामाजीक तथा साँस्कृतिक अवस्था ३३-४०

६.१ माभी जातिको उमेरका आधारमा पारिवारिक स्थिति	३३
६.२ पारिवारिक स्थिति वा स्वरुप	३४
६.३ घरमुली	३५
६.४ माभी जातीको शैक्षिक अवस्था	३६
६.४.१ शैक्षिक स्तरको आधारमा माभी जनसंख्याको वर्गिकरण	३६
६.५ माभी समुदायको स्वास्थ्य अवस्था	३८
६.५.१ चर्पिको प्रयोग	३८
६.५.२ खानेपानी	३९
६.५.३ परम्परागत धामी भक्तीमा विश्वास	३९

अध्यायसात : सारांश र निष्कर्ष	४१-४८
७.१ सारांश	४१
७.१.१ सैद्धान्तिक विश्लेषण	४५
७.२ निष्कर्ष	४७
सन्दर्भ सामाग्री सूची	४९-५०

तालिका सूची

क्र.सं.	तालिकाको विवरण	पेज नं.
तालिका नं. १	माभी समुदायले अपनाएका पेशाहरु	२०
तालिका नं. २	ब्यवसायमा महिला र परुषको सहभागीता	२१
तालिका नं. ३	माछा मार्नुको उदेश्यहरु	२४
तालिका नं. ४	दैनिक माछा संकलन गर्ने परिमाण	२४
तालिका नं. ५	जनावरहरु पाल्ने परिवार	२६
तालिका नं. ६	वार्षिक आर्थिक कारोवार र बचत	२८
तालिका नं. ७	इन्धनको प्रयोग गर्ने परिवारको विवरण	३०
तालिका नं. ८	घरको वनोट	३२
तालिका नं. ९	उमेरका आधारमा जनसंख्या	३३
तालिका नं. १०	माभी परिवारको स्वरुप	३४
तालिका नं. ११	माभी समुदायको घरमुलीको अवस्था	३५
तालिका नं. १२	शैक्षिक स्तरका आधारमा साक्षर माभी जनसंख्याको वर्गिकरण	३६
तालिका नं. १३	उमेरका आधारमा माभी समुदायको शैक्षिक अवस्था	३७
तालिका नं. १४	माभी समुदायको तन्त्रमन्त्रमा बिश्वास गर्ने अवस्था	४०